MATIJA GUBEC

PJESAN
MIJE STUPARIĆA

12002

MATIJA GUBEC

PJESMA O SELJAČKOJ BUNI GOD. 1573.

SPJEVAO:

MIJO STUPARIĆ

U VIDRENJAKU (MOSLAVINA, BJELOVAR)

6. SIEČNJA 1923.

NAKLADA

RADIĆEVA SLAVENSKA KNJIŽARA ZAGREB

1923.

I. KMETOVANJE.

Na Stubici što je gradu,
Gdje se Tahi moćan bani?
Sve to sluti nekom jadu,
Svi su sluge uzžurbani;
Glas se dvorom oštar dere,
Ljut je Tahi kao zviere,
Sve mu ruka drhće čvrsta,
Na dvorištu sluge vrsta;
»Amo, momci! — Pogledajte, —
Gdje se ono magla slegla, —
To su sela, — tamo ajte —
A u ona kmetska legla;
Svega ćete naći tamo,
I to sve dovezte amo!
Rujnog vina u buretu,
Kruh i žita k tomu sliede,
Sve uzmite; što će kmetu,
Objestan je, kad s' najede.
Sve u ime desetine
Neka kmetske dadu psine.
Iztočite sva bureta,
Gdje je vino još za kmeta,
A tko ne će s dobra dati,
Toga bičem udri, mlati:
Komu bič na glavu sleti,
Taj će dati ključ od kleti:
A sad ajte ... ko što velim,
Na djelu vas vidjet želim«.

Hitro skoči kao vjetar
Vjerni sluga Bošnjak Petar
I još mnogo drugih s njime
I Drmačić tu je Šime.
Kržljavac vam neki to je,
Lukav ko i djavo što je . . .
Razlete se poput pasa
U pitoma sela biela,
Tu se jecaj bolni glasa,
Okolica plače ciela,
Sve pod gvoždjem i pod bičem,
Pod tirana biesnim kričem.
A kad sunce žarko pane,
Na Stubicu rulja bane.
Haračlije harač vode,
Gospodaru da ugode,
Tu je žita, vina dosta,
Jadno selo prazno osta. —

Još pred sobom gone, gnjave,
Tri seljaka, — do tri kmeta,
Krvave im ruse glave, —
Al' to nije takva šteta.
Još ih sluge vjerne psuju
I pred Tahom obtužuju:
»*Nepokorni to su kmeti,*
Pa ne dadu ključ od klieti«.
A seljaci dižu oči,
Pa se brane proti zloći:
»Gospodine, ded se smiluj,
Što nas tvoji sluge plaše?
Dom naš, trud naš, ti ne siluj
Proti nama, što je naše« . . .

Izprsi se Tahi ljutit:
»Hoćete l' vi pseta šutit?

Što je vaše? Gledjte, amo,
Vješala se dižu tamo,
To je vaše! — Jadni stvore!
Ajde, momci, s njima gore!« . . .

Opet sluge vjerni skoče,
Zapovied se vršit poče.
Po dvojica grabe kmeta,
Sve u divljem biesu, jaru,
Nek se uče biesna pseta
Pokorit se gospodaru . . .
Pa ih dižu na vješala
Uz smieh Taha divlji k tome:
»Zdravo kmeti! Nije šala,
Sad ste bliže Bogu svome!
Amo Šime Drmačiću,
Posljednje ih brige liši,
Uzmi pero pisarčiću,
Testament im zadnji piši:
Tielo neka zrak im truje,
Opanke nek djeci sprema,
Gavran kosti nek im kljuje,
Dušu? Kmet je niti nema!
Gle, još miču. Ha, ha, ha, ha, —
Sad im zadnjeg nesta daha« . . .

Smjeh se paklen dalje ceri,
Kao izljev zvierske sreće.
Tahove se šire dveri, —
Pjesma zvoni, čaše zveče.
A tjelesa kmetska vani
O vjetru se lahko kreću,
I gavrani eno vrani
Vesele se, grakću, lieću.
Svakim selom, gorom, dolom.
Prigušen se jecaj širi,

I u srcu tajnim bolom
Čudnu vatru — piri, piri.
Na odpor se duša diže.
Dokle selo i kmet siže . . . .

II. DOGOVOR.

Nad Stubicom sumrak pao
Po bregovim, po dolini,
Zvona glas romonit stao
Na čast Gospi, u tišini.
A sa neba mjesec svieti
I zviezde su treptat stale,
Na briegove i na klieti,
Što su tude vrhom pale.
Okolo je svud tišina,
Ko da žive duše nema;
Strmi briežak i dolina
Ko da tihi sanak driema.

Gle, iz grmlja podno briega
Što se ono mota, plete?
De pogledaj iz bližega,
Nije l' odjel, bojne čete?
Ne. — Domaći to su ljudi,
Za seljakom seljak kroči,
Težka bol im steže grudi,
A od gnieva plamte oči . . . .

Ali nit se rieč ne čuje
Kroz tu tihu večer bajnu, —
Ko da svaki nješto snuje, —
Ko da svaki nosi tajnu.
Kakvu tajnu? Što se vari?
To bi možda zviezde znale,

Jer su pune zlatne žari
Nebom jače zaigrale.
Ili možda povjetarac
O toj tajni znade više,
Što no zujeć ko komarac
Sve hladnije vrhom diše?
Kroz dah njegov — prema vrhu
Za korakom korak teče.
Na dogovor? — U tu svrhu
Sbor se kupi ovo veče.
Na vrh briega kliet se stara
S mjesečevih svetli zraka,
U njoj vatra, — puna žara —
A oko nje sbor seljaka.
Pogledaj ih, nisu strani,
I svima su lica mrka,
Sve domaći Stubičani,
Nikom osmjeh izpod brka.
Sve se jače plamen vrti,
Ko da priča kmetu, robu,
O slobodi, il' o smrti,
O životu, il' o grobu.
Tu j' *Gregorić* oka plamna —
Ilija mu vriedno ime,
I Gušetić brka tamna,
I *Pasanec* tu je s njime;
Tu je *Vogić i Nožina,*
Vodj' uskoka žumberački'
I *Pozebec* junačina
I *Lepoić, Brezovački.*
A u sriedi jedan sjedi,
Svi ga redom okom prate,
Medj' njma ko prvak vriedi:
Stubičanin Gubec Mate.
Težke li ga misli more,
Medj' dlanove spušta glavu,

Al' mu oči vatrom gore,
S čela čitaš smjelost pravu . . .
Mogaić je pokraj njega,
Momče mlado kao dieva,
Al junaka vriednijega
Riedko sunašce ogrieva.
Plamsa vatra, plamte oči,
Gori vatra, — oko gori,
I *Gregorić* u to skoči —
Svojoj braći progovori: —

»Braćo moja, svim nam znano,
Zašto smo se našli tude;
Sve je naše opljačkano,
Sve do gole zemlje grude.
Silnik Tahi sve nas stisno
Kao jastreb mirno pile,
Mnogi je od naših vrisno
Od njegove grube sile.
Od Susjeda pa sve amo
Vješala je digo tanka,
I kmet neka pisne samo,
Već ne gleda biela danka — — —
Suza s naših jada, strave,
Proteklo je, braćo, dosti,
A gavrani gostbu slave
Oko kmetskih grakćuć kosti.
Mi smo ovu svetu grudu
Obranili od Turaka,
Težimo ju o svom trudu
Sve od jutra pa do mraka.
Što uradi Tahi time?
Puni podrum i hambare,
Ne mari, što preko zime
Glad nam djecu i nas tare.
Svakim danom javlja zvono

Makar koju žrtvu glada; —
Već je puno groblje ono,
Križ do križa grobljem pada . . .
Još za malo, pa će tako
Ugušit nas sila kleta,
Ginut ćemo sve polako
I uginut kao pseta;
Ali prije neka pseto
Bar pokaže oštre zube,
Nek zadršće sjeme kleto
Niklo na tlu sile grube.
Dignimo se, braćo draga, —
Svi ko jedan, kao gora!
Oborimo kletog vraga,
Tu pravica doći mora«!

»Oh, Pravica! Mili Bogo!
Pasanac će: Divna, sveta!
O kad bi ju naći mogo, —
Pošo b' za njom na kraj svieta!
Al' je nema, nigdje nema —
Svud nepravda grob nam sprema.
Nasilje nam srce para, —
U grud nam se jad zasjeko,
Zaspala je pravda stara, —
Seljak ju je dugo čeko.
Sad sjekira neka sudi,
Kmet već ne će biti robom;
Ti nam, Gubče — vodja budi, —
A mi ćemo svi za tobom«. —
»Jest, ujače, ti nas vodi, —
Mogaić se mladi javi;
Ili grobu, il' k slobodi, —
Ti nam vodja budi pravi . . .
Ja u srca svoga žaru
Sav od neke želje gorim;

Za dom i za Pravdu staru,
Za čovječnost da se borim . . .
Nek zadršće, nek zastrepi
Crni vrag sa Susjed-grada,
Što se našom krvlju kriepi
Plod grabeći našeg rada;
Nek se diže svak i svuda,
Tko je ljudske časti vriedan —
Pod nama je sveta gruda,
Mi svi s tobom kao jedan«.

Sad se Gubec osovio,
Do mladića kroči smjela,
Na svoja ga prsa svio,
Pa ga ljubi u sred čela:
»Hoću, reče, braćo, hoću
S vama biti svako doba, —
Bielim danom, tamnom noću,
U životu, sve do groba.
Crna nas je sudba stigla,
I sve više ima maha,
Sila se je na nas digla,
Slobodnog nam ne da daha.
Ali mi smo ipak ljudi
Stvoreni na božju sliku,
Bog pravedni nek nam sudi, —
Al strpljenja spram silniku
Već je nama svima dosti;
Do vrha je čaša puna, —
Odrli nas sve do kosti,
Napeta nek pukne struna.
Seljak da je rob do groba,
Da nam piju krv do vieka!
Ne vodi nas mržnja, zloba, —
Nego nužda, nužda prieka.
Dignimo se, što Bog dade,

Nek' se kmetu jaram skine,
Nek' Tahova sila pade,
Sunce pravde nek' zasine.
— Čuj, Ilija Gregoriću
Preko Sutle ti ćeš poći;
Šaptni braći tajnu priču,
Nek se brat sa bratom roči . . .
Od Metljike pa do Celja
Nevolja nas jedna tare,
Jedna nam je svima želja:
Do pravice doći stare.
Kad se s nama Sloven spoji,
U Stubicu dodji amo, —
Ovdje nek se pravda kroji, —
Ovdje da se ogledamo . . .
Pa što Bog da i svi Sveti,
Možda će nam rod odanut, —
Ili će nas noć zastrieti,
Il' slobode sunce granut! . . .
Sunce, sunce, sini blago!
Nek ne vlada tmina dovjek;
Neka dodje vrieme drago,
Čovjeka da prizna čovjek.
A Bog pravde, koj je svudi, —
Koj nam srce vidi živo,
Neka gleda, neka sudi —
Gdje je pravo, — gdje je krivo«.

»Tako budi!« — zamni krugom,
Svi u jedan skup se stisli,
Tu se ljubi drug sa drugom
U znak jedne svete misli.

Al' na klieti škrinu vrata,
I čovječac eto sunu
Ko prikaza nepoznata,

Ko jarac med' janjce dunu.
»Ha! Drmačić, izdajica!
Očima ga mjere, režu,
Pa se mršte mrka lica,
U šake ga čvrste stežu:
»Drmačiću, jadni, Šime,
Odkuda si amo bano?
Izdajničko crno ime
Na čelu ti žigosano.
Što te nosi amo, kugo,
Kukavice, Tahov slugo?«
»Mante, braćo, krive misli —
Dajte malo da odanem,
Skoro ste mi dušu stisli,
Još čas, pa mi žiću amen.
Čudan se je slučaj sbio,
Protjero me Tahi ljuti,
Što mu nisam vjeran bio,
Gorku rieč je moro čuti,
Baš od mene, — radi puka, —
Što ga tol'ko muči, vriedja,
I zato mi, — sto mu muka,
Izšarao bičem ledja.
Evo sprieda i sa strane
Svud po tielu gledjte rane«.

Pustiše ga . . . Pa ga mjere
Okom uzduž i poprieko;
Glednu ledja, evo vjere,
Istinu je živu reko.
»Vaš sam, braćo, dahnu Šime,
Kunem vam se tvrdom vjerom,
Tahovo nek' pamti ime
Drmačića . . . Punom mjerom
Pravda božja nek ga stigne,
Nek se seljak listom digne.

Preko Sutle sve mi znano,
Svaki gradić, — selo svako,
Sa Ilijom poć ću rano, —
Ako vam je pravo tako, —
Vidjet ćete, — jedno sliedi,
Da mi pamet nešto vriedi«.

»Pa nek ide, — sbor je reko, —
S Gregorićem tamo prieko, —
Nek Slovence listom dignu
I ovamo neka stignu; —
Neka je po božjoj volji —
Il' smrt, ili život bolji«.

III. USTANAK.

S onkraj Sutle puk se diže,
Hrvati su došli tamo,
Kranjska, Štajer dokle siže —
Tu kmet kmetu kliče samo:
»Hrvati su došli k nama!
Jedna bol nas tišti ljuta.
Zdravo braćo! Mi smo s vama,
Riešimo se oštra knuta.
S vama ćemo za slobodu
Svi u vatru i u vodu«.
Tu j' *Gregorić,* vodja prvi,
S pietlovim na kapi perom,
Oko njega narod vrvi
S nadom sladkom, s tvrdom vjerom.
Tu su ini vodje puka: —
Tu j' *Nožina,* Uskok dični,
I Kupinić, Fratrić Luka.
I još drugi njima slični;
A *Drmačić Šime* mali

Sa *Dorčićem* Metljičanom
Nešto su se uzšaptali,
Ko da kane krivom stranom . . .

Kod Ljeskovca vatra gori,
Gorom, dolom snieg zapade,
Tu se narod utabori,
Tu Gregorić sborit stade:

»Braćo mila, sve od reda,
Digli smo se. Strepi djavo,
Bog nas gleda, Bog nas vidi,
On zna, da je kod nas pravo.
Svi ko jedan ustajemo,
Ma da snieg i led nas ovi,
Za pravednost vojujemo,
Ti nas, Bože, blagoslovi!
Svi smo stali proti zloći,
Tek Uskoci ne znam, kud će;
Nek Nožina k njima skoči,
Nek i oni k nam priključe.
Dorčić ide u Metljiku,
On je poznat s one strane,
Nek učini rodu diku,
Neka digne Metljičane.
Svaki nek u ime Boga
Svoju zadaću izvede.
Vjera u Boga, kmetska sloga —
Nek nas vodi do pobjede«!

IV. IZDAJA.

Mjesečina, trepte zviezde,
Sve se žari nebo plavo;
Dva konjika poljem jezde,

Kao da ih tjera djavo.
Pod kopitom snieg im cvili
Ko da plače od zlih ljudi,
Konjanici što su krili
U svom srcu i u grudi ?

Sad su oba stali evo
Na razkršću . . . Ne znaš, tko su,
No gle, svietlo mjesečevo
Po licu im sad se prosu.
Drmačić i Dorčić to su.
Al kuda će? Kud se pletu?

Juda ima i sad svoje
Sljedbenike na tom svietu.
»Čuj, Dorčiću, šaptnu Šime,
Metljike se tvoje mani,
— Čuvaj glavu, zlo ti ime,
Pazi, kojoj kreće strani.

Čuj, Dorčiću sbori Šime,
U Samobor konja jaši,
Evo lista . . . Aide s njime,
Alapiću daj ga Gaši.
Pa mu reci, nek' ne časi,
Neka Gubcu zube skrši,
Hoće li da plemstvo spasi,
Neka s kmeti brzo svrši.

A ne će ti biti krivo,
Darežljiv je mali Gašo,
Kesa zlata, vjeruj živo,
Boljeg platca ne bi našo;
Bolje to, no da doskora
Na konopac i nas meću,

Jer gospoda su ko gora
Prema ovom kmetskom smeću.
A sad idi s listom mojim,
Ja ću opet putem svojim«.

I poleti poput striele
Ravno pram *Kostanjevici,*
Baš pod *Turna* dvore biele,
K uskočkomu poglavici:
»Hej stražaru, Šime zove,
Vremena su ova burna, —
Povedi me u dvorove
Pred gospara tvoga — Turna«.

Povede ga stražar tada
Pred baruna i svog gosu:
Spaziv gosta iznenada,
Turnu smješak lice osu.
Ko od ruga tad s' oglasi:
»Tko si mali? Odkuda si?«

»Tko sam, što sam? Gdje mi hrana?
Od hrvatskih ja sam strana,
Kraj Sutle me rodi mati,
Ko pisara svi me slave;
Osim toga, valja znati,
Da ja nisam šuplje glave.
Svi mi znanci s onu stranu
Kažu, da sam zlata vriedan,
Samo jednu imam manu,
Što sam žedan, vrlo žedan.
Viek me suho grlo pali
I za vinskom kapljom žali«.

»Lahko zato, — vraže mali,
Stanovište nij' ti lošo,
Evo vina, grlo zalij,
Onda reci, što si došo«.

»Što sam došo? Moj barune,
Napete su gajdam strune,
Antikrst po svietu hodi —

Psi već laju, bit' će lova,
Kmet govori o slobodi,
Valjda znate, što je nova.«

»Čujem, kmet se nešto miče,
Ko da ga je gjavo dirno,
No rad ove stare priče
Mnim, da mogu spavat mirno«. —

»Pa spavajte samo dalje
Sve bez brige; meni pravo,
Al' kad zmaj otvori ralje,
Odniet će vas crni djavo.
Moj barune, vi ne znate,
Vaše žito kmeti mlate;
Sebi nose čisto zrno,
Vam kukolja ono crno«.

»Kazuj pravo, vraže mali,
Što znaš? Što je? Što kmet snuje,
Il' ćeš tamo na vješalih
Svršit . . . Gavran nek te kljuje«.

»Ah molim vas! Lud bi bio,
Tko bi vješo hrdje vajne;
Tko bi onda vince pio —
I odkrivo kmetske tajne?!
Nego da vam rečem pravo,
Hrvati su amo došli,
Gregorić ih vodi, gjavo,
Već su cielu Kranjsku prošli,
A slovenski kmeti što će?
Uz Hrvate listom stoje,
Seljačku slobodu hoće
I pravice stare svoje;
Ne smeta im snieg, ni zima,
Već ih kao mravi ima.

A Nožina od Žumberka
To je jedna čudna zvierka:
Zakle se na božju sliku,
Vama da će zadat ranu,
I Uskoke, Vašu diku,
Na seljačku skrenut stranu.
I pošo je ovo veče —
Bog zna, hoće l' biti sreće.

Sad, barune, ne čekajte,
Hitra konja osedlajte,
Med Uskoke ajte tamo,
Dok još nije kasno samo;
Dok Nožina njih ne smami,
Uz kmetove dok ne skrenu;
Tada znajte, — težko vami —
Proć ćete uz slabu cienu . . .

Kod Ljeskovca tam pod gradom
Naći ćete hitra ptića,
Pastira sa brojnim stadom:
Kapetana Gregorića;
Oko njega svieta more —
Slovenac je uz Hrvata,
Svi su spremni da se bore,
Da si skinu plemstvo s vrata.

Skupili se kao pčele,
Tu od pjesme brieg odzvanja,
Pravica je došla, — vele —
Nema više kmetovanja.
A vi s četom tiho tada
Sve kroz brda, pa kroz klance,
I udrite iznenada —
Ko vukovi medju janjce.
Pa po njima, dok je vrieme,

Dok si krila ne razmašu,
Čim se jednom dobro spreme,
Svarit će vam vruću kašu.
Ako se Slovenci sada
Sa Hrvati sdruže, slože,
Biti će i tri sto jada
Od gospodske vam kože«.

»Pravo kažeš, Turn će biesno,
Al' pomrsit ću račune,
I te kako bit' će tiesno
Kmetskim psima, što se bune.
Amo sluge, konja amo,
Medj' Uskoke idem, tamo,
Smirit ću ih makar platom,
Malo strahom, malo zlatom.
Ovo tebi, — mali vraže, —
Nije štogod, spravi samo;
To je kesa, zlata važe,
Dobro da si došo amo.
Još za vrieme kmetovima,
Držim, lako ću odolit,
Vruću kašu biesnim psima
Krvavo ću baš zasolit.
Samo kad još nije kasno,
Razbit ću ih, držim, lasno«.
Za kesu se Šime hvata,
I u njedra zlato tura;
Turn na biesna skoči hata,
U noć jurnu kao bura;
A Drmačić, jadni Šime,
Grohotom se u noć smije,
Za srebrene mjesečine
Poljem gmiže poput zmije
Do krčme, gdje čaše zveče,
Dok Judinog novca teče — — —

V. PRVI PORAZ.

Kod Ljeskovca pjesma ori,
I ognjišta plamte mnoga,
Slovenac će da se bori
Uz Hrvata, brata svoga.
Kmet će malo da ogrije
Ohamrla uda ledom;
Janje cvrči, dim se vije,
A čuture idu redom.
Kmet će mahom da se digne,
Čim Nožina s braćom stigne.
»Braćo moja, složno samo,
Gregorić se vodja javi;
Digli smo se, to svi znamo,
Da pravica slavlje slavi:
Seljak nije marva više,
Već čovječjim duhom diše.
Odsvud dobar glas se čuje,
Za pravicu, braćo draga.
Drmačić nam poručuje,
Da pobježe Turn do vraga.
Uskoci će sad sigurno
Uporedo s nama ići,
Nožina će s njima žurno
Možda za čas amo stići,
Tad ćemo još ove noći,
U Stubicu Gubcu poći«.

I gle, u to s brda zamni
Jecaj trublje. Sviet se trže,
S čega ono brieg potamni?
To se četa širi brže,
»Uskoci su, vika stade, —
Veselja će danas biti«.
Puška puče . . . momak pade —

»Ta nemojte, braćo, na nas!, —
Mi smo vaša braća, znajte, —
Mante pušku — ne pucajte . . .«
»Udri! . . . Sieci!« . . . Turn zakriešti —
I od praha dol potamni;
Puška grmi, koplje blješti —
Krv poteče, . . . jauk zamni — — —
»Izdaja! Moj — Bože — jao —
Što si, kmene, dočekao?! . . .«
»Ne dajmo se, braćo mila, —
Gregorić dozivat stade;
Slomimo izdajstvu krila!
Udri! Sieci! Što Bog dade . . .«
I sjekira udri, sieče,
Al i Uskok čuda stvara;
Gle, po sniegu krv poteče,
Od vapaja zrak se para — — —
A smrt crna dolom krili —
I harači — Bože mili!
Seljak napried jurnu bolje, —
Al ga Uskok vatrom sreta;
Tu brat brata davi, kolje,
A pod vodstvom Turna kleta
Silni narod smrt tu nadje.
Turn se smieši izpod brka,
Jadnom kmetu sunce zadje, —
Mjesto dana — noć mu mrka . . .
A u krčmi čaše zveče:
Izdajnik se Šime smije,
Dok Judinog novca teče —
Iz pehara vino pije. . . . . .

VI. PRED GLAVNOM BITKOM.

U Stubici pod planinom
Crkvica se skromna diže,
Kraj nje polje sa dolinom,

Tu se grob do groba niže.
Noć je tiha, zviezde sjaju,
Ko dragulji s neba plava,
Snieg je pao po svem kraju,
Hladan vjetar popuhava.
Tu seljačka vojska stoji,
Svud po brdu i po strani,
Šest hiljada glava broji
Sve seljaka oružanih.
U crkvici vieća vieće;
Tu je Gubec s Mogaićem,
Tu Pasanec okom sieče,
I Pozebec s Lepoićem.

»Braćo moja, Gubec reče,
Odlučan dan bit će danas,
Iz Zagreba vojska kreće
S Alapićem Gašom na nas;
To mi glasnik javi netom,
A u domu ovom svetom.
Neka dodju, ništa zato,
Mi ćemo im dat po glavi,
Svi smo eto, spremni na to,
Da se kleta sila smlavi«.
»Svi smo zato« sbor zavapi,
»Sve do krvi zadnje kapi«.

Na to hrabri kapetani
Svaki svojoj podju četi, —
Svaki svojoj krene strani.
A u crkvi, — groblja sriedi,
Vječna luč još tinja, gori,
Tu Mogaić s Gubcem sjedi
I Gubec mu tiho sbori:
»Mnogo truda na te palo,
A skoro će zora rana;

Usni sada, sinko, — malo, —
Ja ću bditi sve do dana.«

»O ne! Noćas nemam driema,
Nema sanka ove noći;
Gregorića jošte nema,
A reko je, da će doći;
Gle, ujače, zviezde sjaju
Ciele ove noći bajne;
Dali one sada znaju
Današnjega dana tajne?
Gle, ujače, groblje ovo,
Što ga bieli snieg pokriva;
Križ do križa, — crno slovo,
Nad njim trepti magla siva.
Ove humke, grob do groba,
Što su skrili naše mrtve,
Tahova podiže zloba, —
Tu su njeg've mnoge žrtve;
Ali sada kraj je zloći,
Narod se je digo listom,
Doskora će u boj poći
Za pravicu s vjerom čistom.
Sila Taha već ne plaši,
Kmetovanja više nema;
O, ustajte, mrtvi naši,
Pravica se u boj sprema,
U koštac se danas hvata
S lancem vrag i božje pravo;
David će na Golijata —
Ili andjel, ili djavo.
Tko će sutra da pobjedi?
Božje pravo ili sila?
Svani, zoro, i dovedi
Pobjedu andjelka mila.
Ja, ujače, sada ćutim

Da do neba duh mi siže,
I u duši nekud slutim
Kao da smo Bogu bliže.
Zoro biela, daj zazori
Povrh ovih sniežnih gora,
Bitku seljak nek otvori,
Kad već tako biti mora;
A Ti, Bože, na visini
Oko svoje svrni na nas;
Sa seljačtva jaram skini —
Pomozi nam, Bože, — danas . . .«

VII. PRVI GLAVAR BUNE.

Već šest sati grmi bitka
Uz stubičku gorsku stranu;
Sjekira i sablja britka
Nalaze se na megdanu.
Seljak puškom gadja, ruši,
Smrti dah se krili zdeni,
Tu od praha dol se puši,
A od krvi snieg rumeni;
Alapiću posta tiesno,
Seljaci ga stisli ljuti;
»Hajd na juriš«, viknu biesno,
»Treba malo odahnuti!«
I na juriš vojska kreće,
Puške grme, koplja bljesnu,
Mogaić uz Gubca sieče
Kao munja . . . Triesak tresnu . . .
»Napried braćo, za slobodu!«
Mogaić se mladi javlja,
Al' gle jada: U nesgodu
Smrtno tane ga pozdravlja;
Momak pade, Gubec skoči, —
Na konja ga svoga diže, —

Konj se prope i poskoči,
K crkvici na groblju stiže.
Tu mladića Gubec skloni,
S oka vruću suzu roni . . .
Krv poteče i zarudi,
S dola čut' je bojnu buku;
Momak se ko iz sna budi:
»Gle, naši se jošte tuku; —
To je zadnji zvuk slobode,
Težko teb', — seljački rode . . .
Zlo smo prošli, moj ujače, —
Već nas krili smrti sjena,
Satrta pravica plače,
I umire pogažena;
Ali čas će kucnut veće,
Uzkrsnut će Pravda stara, —
Zato krvca teče, teče —
Zato samrt srce para« . . .
I mladić se mrtav pruži,
Nad njim Gubec gorko tuži . . .

Bojna buka sve je bliže,
Već crkvicu obuhvata,
I Gubec se na to diže —
Pred crkvena stane vrata.
Tu Alapić braću veže,
Pasanca u gvoždje steže.
»Stoj!« zazvoni poput strune,
— Desna mu se diže ruka —
Ja sam prvi glavar bune,
Ja sam Gubec, — vodja puka, —
Evo mene, — pa me vodi, —
Ove pusti na slobodi« . . .

Začudi se mali Gašo,
Uz Pasanca Gubca veže:

»Sad sam pravog vodju našo,
Ovi drugi neka bježe.
Hej', pobjeda nam zasine, —
Sad će kmetske pamtit psine . . .«

VIII. SELJAČKI MUČENICI.

Cieli Zagreb grad se diže,
Sve k Markovom trgu vrvi;
A medj' množtvo šapat stiže:
»Sad će biti kmetske krvi . . .
Eno Gubca uz vojnike,
Naokolo sbor gospode,
Gle, seljačke mučenike, —
Pasanca i Gubca vode, —
Bit će jada, bit će bruke
Stavit će ih sad na muke.«

Tišina je, nigdje glasa,
Ko da trg je zamro cieli;
Tu je sudac krupna stasa,
U ruci mu papir bieli,
I sve nešto čita, čita —
I krvniku okom hita:
»Na krvniče, sad su tvoji,
Neka im se pravda kroji . . .«
A uz naše mučenike
Glas se sluge božjeg javlja, —
Tješi on odsudjenike,
I na vječni put pripravlja:
»S Bogom, otče, Gubec šane,
I Pasanec isto dane« . . .

Krvnici se posla late,
Mučenike sad zahvate,
Pasanca na kolo sviju;

Grozan uzdah zrakom dune,
A u vatri krunu sgriju,
I sad Gubca njome krune . . .
Opet uzdah, vatra pali,
Mučeniku bliednu oči,
I glava se tali, — tali, —
I oko se toči, toči . . .
Grozno! Ah, moj Bože, jao —
Što je seljak dočekao!
Sva nam sela mrak ogrnu
I u tugu zavi crnu . . .

IX. PLAĆA IZDAJICI.

Šumi Sutla, proljet budi, —
Dolom cvieće procvjetalo,
Na zapadu rumen rudi,
Sunce je za goru palo.
Povrh Sutle šuma šuti, —
Samo lahor tiho diše, —
I tišinu tajnu muti,
Grančicama sitnim njiše;
Preko šume staza puče,
Po njoj putnik neki jurno,
A srce mu burno tuče —
S tajne slutnje leti žurno . . .

Prvi suton mrežu plete,
Skoro će se noć navući,
A on prepun tajne sjete
Kao mahnit žuri kući . . .
A mjesec se s neba smieši,
Osvietljuje stazu bielu,
Da se putnik brige rieši —
Srebrenit će šumu cielu.

Žuri putnik ko progonjen,
Kao da ga vihor nosi,
I u misli sav uronjen
Začu glas: »Hej, stani! Tko si?«

U to iza prvog duba
Ko duh netko pred njeg' stade;
Lice mrko, — šaka gruba,
Gnievni pogled po njem pade.
»Ha, tu si mi« — došljak reče —
Drmačiću jadni Šime,
Evo šake . . . Dobro veče!
Zdravo kume! Poznaš li me?

Pogledaj me, nisam stranac,
Nožina sam, znaš li Šime,
Uskok i tvoj stari znanac,
Jel' ti znano moje ime?

Sjećaš li se onih dana,
Kad se seljak listom digo
Protiv zvieri, prot' tirana,
Da obori težko igo?
Medj' Uskoke ja sam pošo,
Uz seljake da priključe.
I bio bi sretno prošo,
Medju nas da vrag ne puče;
Niemac Turn je u to bano —
Kao striela, ravno, smjelo;
Da je došo tako rano,
To bje, kume, tvoje djelo.
Tad nastade čudna preša
Medj' Uskoci, medj' junaci,
Nekoje mah Turn povješa,
U tamnicu mene baci . . .
Znaš i dalje . . . Turn zaskoči

Našu braću iznenada,
Pravda opet sklopi oči —
Zato na te krivnja pada.
Ja sam na to, Bogu hvala,
Iz tamnice sretno mako,
Al' mi priete svud vješala,
Život mi je crni pako;
Al' sam ipak život čuvo, —
Sve rad tebe, — crni vraže, —
Svud sam po tom kraju gruvo,
Svud te moje oči traže.
Za večernjeg sad, gle, hlada,
Ipak smo se evo sreli; —
Došo si mi iznenada —
Sad si moj, do vieka — je li?
Rad izdaje crne tvoje
Kanula je suza mnoga,
Mnogo krvi proteklo je —
Sjećaš li se svega toga? . . .

»Sjećam, kume, — al' oprosti, —
Dršćuć ko prut Šime reče;
Trpim, vjeruj i ja dosti,
Dan i noć me saviest peče . . .
Gotovo me jeza hvata,
Gdje se moj kum na me hrusti;
Evo tebi kesa zlata —
Al' me kume, pusti, pusti.«

»Oj ne puštam, dragi kume,
Da mi pola dadeš svieta;
Da iz ove makneš šume,
To bi, vjeruj, bilo šteta;
Znaš da ti je crno ime;
Treba račun sad podnieti,
Bez računa s tobom, Šime,

Težko bi mi bilo mrieti.
Vidiš onaj ponor tamo,
Tamo zmijam tih je stanak,
Hajdmo k njemu bliže, amo,
Tu ćeš vječni snivat sanak;
Dnom ponora, čujder, Šime,
Gorski potok šumi tio,
Zasitio bi l' se njime?
Ti si uviek žedan bio.
Tam te čeka, znaj, mehana,
Piće bistro, bistro vrlo,
Tamo ćeš do sudnjeg dana
Kvasit svoje suho grlo.
I meni je dosta svieta.
Što će život sinjem robu?
Ja ću s tobom, zmijo kleta,
Da te držim i u grobu.«

Tad ga shvati. Gvozdnom šakom —
Kao kliešte. Znoj ga zali; — — —
Grozan krič poleti zrakom —
Oba su u ponor pali.
I na to se sve umiri — — —
U tu tihu večer bajnu
Šumski lahor svietom širi
Izdajice sudbu tajnu . . .

X. SELJAČKA POBJEDA.

Sve uminu. Sva bol ljuta.
Vjekovi su prošli lieni,
Al seljaku sudba kruta
Ostade u uspomeni.
Svud tišina . . . Ponoć bije
Sa zvonika svetog Marka,

Sa mjeseca milo sije
Slabi odsjev sunca žarka.
Kao iskra božjeg svietla
Pada tračak sred samoće, —
U po noći, prije pietla,
Kad se grobni dusi roče;
A magla se srebropjena
Svud Markovim trgom ovi,
Pa se šulja kao sjena,
I sve dalje — plovi, plovi . . .
Ko da skriva ono mjesto, —
Gdje poteče krv i suza,
Gdje užaren stajo priesto,
Gdje se kmetu sazda uza;
Al iz suza i iz krvi
Ko da niču mnoge sjene,
Tu se množtvo, mota, vrvi, —
Sve stanari rake zdene.
Šumi šapat, zuji priča —
Kao dašak s onkraj groba —
Sve bez buke i bez kriča
U ponoćno gluho doba,
Za sjenom se sjena diže,
A sve mirno i sve tiše,
Sbor na okup eto stiže —
A sve ih je, gledaj — više.
Jedna, gle, što nosi krunu,
Na priesto se gori penje,
— Čudan uzdah u noć dunu,
Ko da netko s muke stenje.
Plamna kruna, — priesto plamni,
Spomen crn na davno doba,
Sa priestolja šapat zamni
Kao priča s onkraj groba:
»Mir medj' vama mučenici,
Pravde božje navjestnici! —

Sjeme naših suza, muka
Proklilo je na tlu plodnom,
Sloga naših praunuka
Gvozden štit je domu rodnom.
Povrh ove grude svete —
Čovječnost se božja diže,
Seljak je kod svoje mete —
Nit se buni, nit ne gmiže.
Pravicu, slobodu stvara
Slogom roda seljačkoga,
Nasilnike sve obara
Snagom uma čovječnoga.

Tisak »Tipografije« d. d. Zagreb.